

7 frågor och svar om stensäkerhet

Många huvudmän har funderingar kring stensäkringsarbetet på kyrkogårdar och begravningsplatser. Här har vi samlat de sju vanligaste frågorna. De besvaras av Sofia Skog, jurist vid kyrkogårds- och begravningsenheten.

1 Varför ska gravstenar provtryckas minst vart femte år?

Församlingarna är skyldiga att se till att begravningsplatsen är en säker miljö, både för besökare och för anställda. Gravstenar som är dåligt förankrade kan utgöra en fara och det har förekommit att människor skadats allvarligt av välthande gravstenar. Centrala Gravvårdskommittén, CGK – ett nätverk med representanter från Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation – Föreningens Sveriges Kyrkogårdschefer, Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund samt stenindustrin som har tagit fram riktlinjer för stensäkringsarbetet. CGK rekommenderar att gravstenar över 30 cm ska provtryckas vart femte år.

Arbetsmiljöverket har till uppgift att inspektera arbetsmiljön på begravningsplatserna och kan kontrollera om huvudmannen genomför regelbundna provtryckningar.

En idé kan vara att arbeta metodiskt med stensäkringsarbetet och gå igenom en del av kyrkogården varje år. Risken finns annars att man tar sig vatten över huvudet.

2 Hur ska huvudmannen gå till väga för att provtrycka gravstenar?

En del huvudmän har god kompetens för att själva utföra provtryckningen. I annat fall rekommenderar vi upphandling av en entreprenör som utför arbetet.

Arbetet består för huvudmannens del av två moment; att provtrycka och att efterkontrollera. Huvudregeln är att

om provtryckningen visar att gravstenen utgör en fara så måste huvudmannen omedelbart säkra gravstenen. Från arbetsgivarorganisationens håll rekommenderar vi att gravstenar i riskzon hellre läggs ner än pålas. Att påla en osäker gravsten har av vissa uppfattats som osmakligt. När gravstenen lagts ner måste huvudmannen omgående informera gravrättsinnehavaren skriftligen om åtgärden.

Det är gravrättsinnehavarens sak att hålla den enskilda gravplatsen i ordnat och värdigt skick. Därför vilar ansvaret för att åtgärda en gravsten som inte är säkert monterad på gravrättsinnehavaren.

3 Hur kontrollerar huvudmannen att det företag som ska anlitas för provtryckningen är seriöst, betalar avtalsenliga löner, uppfyller kraven på god arbetsmiljö med mera?

Vi rekommenderar att gå in på internwww.svenskakyrkan.se/samverkandeinkop. Där finns en inköpshandbok att utgå från vid upphandling, olika mallar samt information om vilka uppgifter om ett företag som kan efterfrågas hos Skatteverket.

4 Hur kan huvudmannen underlätta för gravrättsinnehavare om gravstenar behöver säkras? Kan en huvudman till exempel upphandla ett företag som verkar seriöst och erbjuda dess tjänster till fast kostnad till intresserade gravrättsinnehavare?

I kontakten med gravrättsinnehavare behöver huvudmannen hålla isär roller

Gravstenar som inte klarar provtryckningen läggs ned.

och fördela ansvar mellan kontroll, säkringsarbete och besiktning efter utfört arbete.

Vi får relativt ofta frågan om huvudmannen inte kan upphandla ett företag för gravrättsinnehavarnas räkning. Den frågan är fullt begriplig eftersom många huvudmän vill bistå gravrättsinnehavare i arbetet med att säkra osäkra gravstenar. Det gäller dock att hålla isär de olika rollerna och att minimera risken för konflikt om ett arbete inte utförs till belåtenhet.

Huvudmannen ansvarar för att kontrollera, innehavaren för att utföra. Det är inte lämpligt att upphandla ett företag enbart för gravsättsinnehavarnas räkning. Dels kan det hämma konkurrensen, dels kan det bidra till att sudda ut gränserna mellan huvudman och innehavare. Vad händer exempelvis vid en reklamation? Om en gravrättsinnehavare är missnöjd med

”

Det är gravrättsinnehavarens sak att hålla den enskilda gravplatsen i ordnat och värdigt skick.

INFORMATION OM GRAVSTENSÄKRING TILL KYRKOGRÅRDSBESÖKARE

Det är en mycket god idé att tala om i förväg vad som ska ske på kyrkogården, så att inte besökarna kommer oförberedda till kyrkogården och riskerar att uppröras över pågående arbete. Samarbeta med kommunikatör/informatör eller motsvarande inom församlingen. Berätta om det planerade arbetet på anslagstavlor, gatupratar, webb, i församlingsblad/tidning, kanske genom kontakt med lokaltidningen och på andra sätt som passar.

Var pedagogisk. Berätta vilket ansvar huvudmannen har och varför provtryckning behövs. Förklara att vissa åtgärder kan behövas göras omgäende, exempelvis att gravstenar kan behöva läggas ner på marken i väntan på att de ska säkras. Berätta under hur lång tid arbetet kommer att fortgå och hur kontakt söktes med de gravrättsinnehavare som kan komma i fråga för stensäkring.

INFORMATION TILL GRAVRÄTTSSINNEHAVARE MED STENAR SOM BEHÖVER SÄKRAS

Informera dessa innehavare med ett brev. Antingen formulera brevet själva eller använda den mall som finns i den webbaserade handboken Beda.

Används egen mall är det viktigt att i det

brevet ge gravrättsinnehavaren ett datum då åtgärden senast ska vara utförd och återrapportering ska ske. Förklara att det handlar om att kunna säkra att arbetet är korrekt utfört.

HUVUDMANNENS ANSVAR FÖR BEGRAVNINGSVERKSAMHETEN

Svenska kyrkan är huvudman för begravningsverksamheten i hela landet (förutom i Stockholms stad och Tranås där kommunen är huvudman). Begravningshuvudmannen ansvarar bland annat för att tillhandahålla gravplats, gravsättning, kremering och lokal

för begravningsceremoni. Detta betalas genom begravningsavgiften som alla betalar oavsett om man är medlem i Svenska kyrkan eller inte. Om den avlidne var medlem i Svenska kyrkan är även kyrkans övriga tjänster gratis.

utfört arbete eller om fakturabeloppet blir högre än utlovat?

Inom begravningsverksamheten utövar huvudmännen myndighet. Det är viktigt att man som huvudman inte agerar eller uppfattas agera partiskt genom att framhålla ett företag framför ett annat. Det allra bästa, ur ansvars- och konkurrenssynpunkt är därför att informera gravrättsinnehavaren om hur man hittar en stensäkringsfirma och i samband med detta även informera om när arbetet ska vara slutfört och hur återkoppling till huvudmannen ska ske. Verkar huvudmannen på en mindre ort med få stensäkringsföretag kan det vara läge att samarbeta med andra närliggande huvudmän.

5 Hur ska huvudmannen hantera en kulturgrav med osäker sten?

En kulturgrav som är klassad i sam-

”
En kulturgrav är en gravplats som huvudmannen är skyldig att förvalta enligt kulturmiljölagen och begravningslagen.

råd med länsstyrelsen, inte bara godtyckligt inom församlingen, har begravningshuvudmannen ett ansvar att förvalta enligt kulturmiljölagen. Till sådana gravplatser är huvudmannen att jämställa med en gravrättsinnehavare och det är därmed huvudmannens ansvar att säkra en osäker gravsten.

6 Vad kan huvudmannen göra om innehavaren inte hör av sig eller åtgärdat sin gravsten?

Börja med att kontrollera att gravboken innehåller aktuella adressuppgifter till gravrättsinnehavare och skicka därefter en påminnelse. Om ni efter påminnelse ännu inte har fått kontakt, så är vår bedömning att den bäst framkomliga vägen är att inleda ett vanvårdsärende.

7 Huvudmän får ibland kritik för att gravstenssäkringen innebär en kostnad för gravrättsinnehavare. Dessutom tycker en del att nedlagda eller uppstagnade gravstenar är fult. Varför täcks inte detta arbete av begravningsavgiften?

Begravningslagen är väldigt tydlig. Huvudmannen ansvarar för att hålla begravningsplatsen i ordnat och värdigt skick och ska se till att begravningsplatsen är en säker plats för anställda och besökare. En gravplats måste inte förses med en gravanordning. Om gravrättsinnehavare väljer detta blir tillhörande kostnader en angelägenhet för innehavaren. Medel ska inte tas från begravningsavgiften, som alla betalar, för att täcka kostnader som ligger på enskilda gravrättsinnehavare.

TEXT: LOTTA PERSON